

Νεανικά Ἀγκυροβολήματα

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΙΕΡΑΠΥΤΝΗΣ ΚΑΙ ΣΗΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΤΕΥΧΟΣ 68ο ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2012

Κατηχητικά κεφάλαια

Λειτουργικές τέχνες ☩ Ἐκκλησιαστική μουσική β'

Τῆ δύναμη ποῦ ἔχει ἡ μουσική καὶ πόσο ἐπηρεάζει τὸν ἄνθρωπο εἶναι γνωστὸ ἀπ' τὰ πανάρχαια χρόνια. Ἀρκεῖ μόνο νὰ σκεφτοῦμε πῶς ὁ ρυθμὸς καὶ ὁ ἦχος, τὰ δύο συστα-

τικὰ τῆς μουσικῆς, εἶναι καὶ βασικὰ στοιχεῖα τῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Δύο καίριες γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ σωματικὲς λειτουργίες ὅπως ἡ καρδιακὴ καὶ ἡ ἀναπνευ-

στικὴ κάνουν τὸ ρυθμὸ καὶ τὸν ἦχο (ποῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀναπνοή) στοιχεῖα ποῦ ἐπηρεάζουν βαθύτατα τὸν ἄνθρωπο.

Οἱ πρόγονοί μας ἀξιοποίησαν παιδαγωγικὰ τὴ μεγάλη ἐπιρροή ποῦ ἀσκοῦσε στὸν ἄνθρωπο ἡ μουσική καὶ τὸ ἴδιο ἔκανε ἀργότερα ἡ Ἐκκλησία γιὰ νὰ διδάξει ἀλλὰ

καὶ γιὰ νὰ καλλιεργήσει τὸ ἦθος τῶν νέων Χριστιανῶν. Παρομοίωσε μάλιστα τὸ Χριστὸ μὲ τὸν Ὀρφέα, ὁ ὁποῖος μὲ τὴ μουσική του μάγευε ἀκόμα καὶ τὰ ἄψυχα (βλ. παράθεμα).

Μὲ τὴ μουσικὴ ἔγινε ὅτι μὲ τὴ ζωγραφικὴ καὶ τὶς ἄλλες τέχνες: τὰ χρώματα, ὁ ἀνθρώπινος λόγος (ποίησι) καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δάνεισαν τὸν κτιστὸ

τους λόγο στο ἄκτιστο Λόγο καὶ ἔγιναν ἔνδυμά του, ὅπως εἶδαμε. Ἡ μουσικὴ μὲ τὴ σειρά της, ὡς ἄλλος Πρόδρομος, ἔγινε ἡ φωνὴ τοῦ Λόγου καὶ «ἐπλήρωσε τὰ σύμπαντα εὐωδίας». Πὰ τὸν εὐωδιαστὸ αὐτὸν λόγο θέλω νὰ πῶ λίγα λόγια.

Ὁ Θεὸς ὅταν ἔφτιαξε τὸν ἄνθρωπο τὸν ἔπλασε «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσή» Του. Τὸν κόσμο τὸν ἔφτιαξε μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε ἀποτυπώθηκε πάνω του σὰν σφραγίδα τὸ κάλλος τοῦ προσώπου Του. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὰ πάντα μιλοῦν γιὰ τὸ Θεό, τὰ πάντα φανερώνουν καὶ ὀδηγοῦν σ' Αὐτόν, ἂν ἔχουμε μάτια νὰ βλέπουμε καὶ αὐτιά νὰ ἀκοῦμε.

Ὁ ἄνθρωπος, τώρα, παρεμβαίνει στὸν κόσμο μὲ τὴν ἐξουσία πού του χάρισε ὁ Θεὸς καὶ χτίζει τὴ ζωὴ του, ὅ,τι ὀνομάζει «πολιτισμό», «κατ' εἰκόνα κι ὁμοίωσή του». Ἡ ποιότητα τοῦ πολιτισμοῦ του, λοιπόν,

ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτὸ πὸν εἶναι ὁ ἴδιος ἢ ἀπ' αὐτὸ πὸν μπορεῖ νὰ γίνε. Ἐφαρμόζοντας στὴ μουσικὴ τὴν παραπάνω σκέψη θὰ δοῦμε ὅτι αὐτὸ πὸν φαίνεται ἐξωτερικὰ ἴδιο μὲ κάτι ἄλλο ἐσωτερικὰ διαφέρει πολὺ ἀπ' αὐτό.

Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ μουσικὴ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τῆς Ἀραβίας, τῆς πάλαι ποτὲ Περσίας μέχρι τὴ σημερινὴ Τουρκία κ.λπ. χρησιμοποιοεῖ περίπου τὸ ἴδιο ὑλικό, δηλ. διαστήματα, κλίμακες, καὶ πολλὲς φορές γίνεται σύγκριση ἢ καὶ ταύτιση τῶν μουσικῶν «δρόμων» ἢ μακαμίων μὲ τοὺς ἤχους τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Πολλὲς φορές μάλιστα ἡ «ὁμοιότητα» αὐτὴ ἔχει δώσει τὴν ἀφορμὴ νὰ κατηγορηθεῖ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, ὅπως εἶδαμε στὸ προηγούμενο τεῦχος, ὡς «ἀνατολίτικη», «τούρκικη» καὶ πάντως ὄχι

ἀρχαιοελληνική. (Στὴν Ἑλλάδα πάσχομε ἀκόμα ἀπὸ τὸ σύνδρομο τοῦ Κοραῆ). Ἡ ὁμοιότητα δὲ σημαίνει καὶ ταυτότητα, ὅπως τὸ νὰ χρησιμοποιεῖ κάποιος τὰ χρώματα καὶ τὴν τεχνικὴ τοῦ Πανσέληνου δὲ σημαίνει ὅτι ζωγραφίζει ὅπως αὐτός. Ἡ, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω ἓνα ἄλλο παράδειγμα, τὸ νὰ χρησιμοποιεῖ κάποιος Πεντελικὸ μάρμαρο δὲ σημαίνει ὅτι θὰ φτιάξει ἀγάλματα σὰν τοῦ Φειδία ἢ κτίσματα ὅπως ὁ Παρθενώνας. Δὲν ἔχει τόση σημασία τὸ ὑλικὸ πού χρησιμοποιεῖ κάποιος ἀλλὰ ὁ τρόπος πού τὸ χρησιμοποιεῖ καὶ ὁ σκοπός. Ὁ Ἐλύτης εἶχε πεῖ κάποτε ὅτι ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἓνας τρόπος νὰ βλέπεις τὸν κόσμον καὶ ἡ τέχνη φανερώνει αὐτὸν τὸν ἰδιαιτέρο τρόπο πού βλέπει ἓνας ἄνθρωπος ἢ ἓνας λαὸς τὸν κόσμον.

Ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἐκκλησιαστικὴ, ρωμαϊκὴ μουσικὴ καὶ στὴ μουσικὴ τῶν λαῶν τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου εἶναι καίρια ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν ἁγίων τῆς ἔπλασε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν της τὴν προγενέστερη τέχνη. Δὲν ἔφτιαξε ἡ Ἐκκλησία μιὰ ἄλλη μουσικὴ, ὅπως δὲν ἔφτιαξε μιὰ ἄλλη γλώσσα, μιὰ ἄλλη ζωγραφικὴ ἢ μιὰ ἄλλη ἀρχιτεκτονικὴ. Ὅταν ὁ Χριστὸς ἔγινε ἄνθρωπος δὲν ἔφτιαξε μιὰ ἄλλη ἀνθρώπινη φύση ἀλλὰ προσέλαβε τὴ δική μας φθαρτὴ φύση, τὴν ὁποία καὶ μετέπλασε, τὴν ἀφθαρτοποίησε καὶ τὴ θέωσε. Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἔργο τῆς κατηχή-

σεως· νὰ προσλαμβάνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ ἔργα του, νὰ τὸν μεταπλάθει, νὰ τὸν μεταμορφώνει μετὰ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τοῦ μεταδίδει αὐτὸ πού ἀπὸ μόνος του δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκτήσει.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ὡς λειτουργικὴ τέχνη διαφοροποιεῖται ἀπὸ τὴν κοσμικὴ τέχνη κυρίως ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό της, πού εἶναι καρπὸς ἀγιοπνευματικός. Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ διάσταση ἐπηρεάζει καὶ τὴν ἄλλη, τὴν τεχνικὴ, σύμφωνα μετὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, πού λέει ὅτι δὲ βάζομε καινούριο κρασί σὲ παλιὸ ἀσκὸ γιατί θὰ χάσουμε καὶ τὰ δύο. Ἔτσι ἔγινε καὶ μετὰ τὴ μουσικὴ. Ἡ πιὸ παλιά, ἴσως, ἀνθρώπινη τέχνη ἔρχεται νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν ἄνθρωπο μετὰ ἓνα καινούριο τρόπο. Δὲν ὑπηρετεῖ ἀπλὰ τὰ πάθη καὶ τοὺς καημοὺς τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ βοηθᾷ στὴ θεραπεία τους. Πρόσφερε τὸν ἑαυτὸ της στὴ διακονία τοῦ Λόγου καὶ ἔγινε ἡ γέφυρα πού ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανὸ.

Τὴ θεραπευτικὴ αὐτὴ καὶ μεταμορφωτικὴ δύναμη τῆς μουσικῆς νομίζω πὼς πρέπει μετὰ κάθε τρόπο νὰ ἀξιοποιήσουμε στὸ κατηχητικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα σήμερα, γνωρίζοντας πόσο εὐαίσθητα εἶναι τὰ νέα παιδιά στὴ γλώσσα τῆς μουσικῆς. Εἶμαι βέβαιος ὅτι μετὰ διάκριση, μετὰ σεβασμὸ καὶ ἀγάπη στὴν παράδοσή μας καὶ στὰ παιδιά πολλὰ πράγματα μποροῦν νὰ γίνουν.

παπα-Νικόλας Ἀλεξάκης

Παραθέματα

Από την Παλαιά Διαθήκη

Ἡ μουσική θεραπεύει ἀπὸ τὴν ἐπιληψία καὶ τὴ μελαγχολία. Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ βασιλιάς Σαοὺλ σέ περιόδους μανίας ἢ μελαγχολίας, καλοῦσε τὸ Δαβίδ. Ἐκεῖνος παίζοντας τὴ λύρα του, ἤρεμοῦσε τὸ βασιλιά Σαοὺλ. Ἡ Χρυσίππη ἀναφέρει ὅτι ὁ αὐλός (ἢ φλογέρα) εἶναι ἄριστο θεραπευτικὸ μέσο γιὰ τὴν ἐπιληψία καὶ τὴν ὄσφυαλγία.

Από την ἀρχαιότητα

Ὁ Ἀσκληπιάδης ἀναφέρει ὅτι δέν ὑπάρχει πιὸ κατάλληλο φάρμακο ἀπὸ τὴ μουσική γιὰ ὅσους πάσχουν ἀπὸ τρέλα. Ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι δύο τρελοὶ θεραπεύτηκαν ἐντελῶς, γιατί ἄκουγαν συνέχεια ἀρμονία ἀπὸ πολλές ὀργανικές φωνές. Τὸ παράξενο στὴν προκειμένη περίπτωση ἦταν ὅτι τὰ συμπτώματα τῆς τρέλας καταπραΰνονταν μόλις ἄρχιζε ἡ ἀρμονία καὶ χειροτέρευαν ὅταν σταματοῦσε!

Ὁ ἱστορικός Πολύβιος στὴν καλλιέργεια τῆς Μουσικῆς ἀποδίδει τὴ διαφορὰ στὰ ἦθη σέ δύο

λαοὺς τῆς Ἀρκαδίας. Ὁ ἓνας λαὸς φρόντιζε, καλλιεργοῦσε ποικιλότροπα τὴ Μουσική, τραγουδοῦσε, χόρευε, χρησιμοποιοῦσε πολλὰ καὶ διάφορα ὄργανα. Ὅλη ἢ Πελοπόννησος τιμοῦσε, θαύμαζε τὸν λαὸ αὐτὸ γιὰ τὰ χρηστὰ, ἐνάρετα ἦθη του, γιὰ τὴ φιλανθρωπία πού ἔδειχνε πρὸς τοὺς ξένους καὶ γιὰ τὴ θεϊκὴ του εὐλάβεια.

Χόρευαν, γελοῦσαν, τραγουδοῦσαν, λάτρευαν τὸν Θεὸ τους, ζοῦσαν μονιασμένοι καὶ ἀγαπημένοι. Ὁ ἄλλος λαὸς περιφρονοῦσε τὴ Μουσική, δέ γελοῦσε, δέν τραγουδοῦσε καὶ δέν εἶχε

μουσικά ὄργανα. Ὅλοι μισοῦσαν, περιφρονοῦσαν, τὸν «ἄμουσο» λαὸ καὶ τὸν ἀπέφευγαν γιὰ τὴν ἀσέβεια καὶ ἀγριότητά του.

Ἐπομένως, ὅπου Μουσική καὶ εὐσέβεια, ἡμερότητα, ἀνθρώπινη καὶ χαρούμενη κοινωνία. Ὅπου ἀσέβεια καὶ ἀπουσία τῆς μουσικῆς, ἐκεῖ ἀγριότητα, ἐγκλημα, φόβος καὶ ζούγκλα ἀλληλοσπαρασσόμενων θηρίων.

Ὁ Ἀμφίων μέ τὴ μουσική ἐλά-

φρυνε τόν κόπο στους χτίστες, όταν χτίζονταν τείχη τών Θηβών. Τά μουσικά ὄργανα, λύρες, αὐλοί, σάλπιγγες, κιθάρες, τύμπανα, κύμβαλα, κ.τ.λ., πάντοτε ἦταν καί εἶναι χρήσιμα στό στρατό. Ἡ μουσική χαρίζει στους στρατιῶτες θάρρος, τόλμη, σταθερότητα ἐναντίον τών ἐχθρῶν τους καθώς ἐπίσης τους διώχνει τήν ταραχή καί τό φόβο. Ἀκόμη τους βοηθᾷ νά βαδίζουν ἔμμετρα ρυθμικά, νά αὐξάνουν ἢ νά ἐλαττώνουν τήν ταχύτητά τους, νά διευθύνει ὅλες τίς στρατιωτικές κινήσεις καί νά ἐλαφρύνει τους κόπους ἀπό βασανιστικές ὁδοιπορίες.

Ὁ Ὀρφείας, ὁ μαθητής τοῦ Ἀμφίονα, πατέρας τῆς ποίησης, θεωρεῖται ἄριστος «ρυθμοποιός» καί μουσουργός. Ὑπῆρξε χαρισματοῦχος καί αὐτοδίδαχος μουσικός. Ὄταν τραγουδοῦσε, συγκινοῦσε ὄχι μονάχα τά ἔμψυχα (ἄνθρωπος καί ζῶα) ἀλλά καί τά ἄψυχα! Οἱ πέτρες χόρευαν ρυθμικά, τά δέντρα κουνοῦσαν τους κλώνους καί τά φύλλα τους, τά ἄγρια ζῶα ἡμέρωναν καί μαγεμένα ἄκουγαν τίς μελωδίες τους. Ὄταν σταματοῦσε τό θεϊκό τρα-

γούδι, οἱ πέτρες καταλάγιαζαν, τά δέντρα ἠρεμοῦσαν καί τά θηρία ἀποκοτοῦσαν πάλι τήν ἀρχική ἀγριάδα τους. Οἱ μελωδίες τοῦ Ὀρφεία γαλήνευαν τους ἀκροατές του, ἔδιωχναν τή λύπη, τήν ὀργή, τά πάθη καί χάριζαν στήν καρδιά χαρά ἀνεκλάλητη. Ἀπ' ὅπου περνοῦσε ὁ Ὀρφείας περιορίζονταν οἱ πράξεις βίας, τά ἐγκλήματα, γιατί οἱ ἄνθρωποι γαλήνευαν καί ἠσύχαζαν.

Ὁ Ὀρφείας κάποτε, σύμφωνα μέ τή μυθολογία, μάγεψε μέ τή λύρα του ἀκόμα καί τόν Πλούτωνα, ὁ ὁποῖος ἐλευθέρωσε τή γυναίκα του Εὐρυδίκη. Ἡ Ἑλλάδα χρωστά στόν Ὀρφεία τή Θρησκεία, τή Μουσική, τήν Ποιμαντική καί ὅλες τίς ὑπόλοιπες τέχνες.

Ἀρκεῖ μόνο νά θυμηθοῦμε πῶς μέ τή μεταβολή μόνο τοῦ τρόπου στήν κιθάρα, ἀπό Φρύγιο σέ Δώριο ὁ μουσικός Δάμων ἔκαμε νέους μεθυσμένους νά πετάξουν τά στεφάνια καί νά φύγουν ντροπιασμένοι καί ...χάρη στά τραγούδια τοῦ χλωοῦ ποιητή Τυρταίου, ἡ Σπάρτη κέρδισε τόν πόλεμο κατά τών Μεσσηνίων.

(*Ερηνίσματα ἀπό τό «Θεωρητικόν Μέγα τῆς Μουσικῆς» τοῦ Χρυσάνθου Μητροπολίτου Προύσης*).

Μεγάλου Βασιλείου

Τὴν ὠφέλεια πού παρέχει ἡ μουσικὴ ἀπαριθμεῖ καὶ ὁ Μέγας Βασιλείος μέ τὰ ἀκόλουθα λόγια του «... ἡ ψαλμωδία εἶναι τό γαλήνεμα τῶν ψυχῶν, ἡ ἐπιβράβευση γιὰ τὴν εἰρήνη, εἶναι αὐτό πού καταπραῦνει τό θόρυβο καὶ τόν κυματισμό τῶν λογισμῶν, μαλακώνει, ἀκόμη, τό θυμό τῆς ψυχῆς, σωφρονίζει τὴν ἀκολασία. Ὁ Ψαλμός δημιουργεῖ σχέσεις φιλίας,

ἐ ν ὄ ν ε ι
αὐτούς πού

εἶναι χωρισμένοι καὶ κάνει ὅσους ἔχουν ἔχθρα μεταξύ τους πῶς διαλλακτικούς. Γιατί ποιός μπορεῖ νά θεωρεῖ πλέον ἐχθρό αὐτόν μέ τόν ὁποῖο κάποτε ἀπεύθυνε μία φωνή πρὸς τόν Θεό; Συνεπῶς ἡ ψαλμωδία προσφέρει καὶ τό ὕψιστο ἀπό τὰ ἀγαθὰ, τὴν ἀγάπη, κάτι πού μοιάζει σάν ἕνας σύνδεσμος πού ἐπινόησε γιὰ τὴν ἔνωση τῶν ἀνθρώπων μέσα ἀπό τὴν κοινὴ ψαλμωδία καὶ πού, μάλιστα, συναρμῶζει τόν λαό σέ μιά κοινὴ φωνή ὅπως σέ μιά χορωδία.

Ἡ ψαλμωδία εἶναι ἀσφάλεια γιὰ τὰ παιδιά, στολίδι γιὰ τοὺς νέους, παρηγοριά γιὰ τοὺς πρεσβύτερους, κόσμημα ταιριαστό

γιὰ τίς γυναῖκες, ἀνάπαυση τοῦ καθημερινοῦ κόπου, φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτός τίς ἑορτές φαιδρύνει, αὐτός δημιουργεῖ τὴν κατὰ Θεόν λύπη, ὁ ψαλμός εἶναι τό ἔργο τῶν ἀγγέλων, τό οὐράνιο πολίτευμα καὶ τό πνευματικὸ θυμίαμα».

Καὶ σέ ἄλλο σημεῖο ὁ ἴδιος Πατέρας ὅταν πραγματεύεται τὴ σημασία καὶ τὴν ὠφέλεια πού πηγάζει ἀπ' τὴ μουσικὴ μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸν κοινωνικό βίον ἀναφέρει: «καὶ ὅπου κάποιος ἀπό

αὐτούς πού πολύ ἔχουν ἐξαγριωθεί ἀπό τόν θυμό, ἀρχίσει τὴν ψαλμωδία, φεύγει εὐθύς αὐτό πού ἀγριεῦει τὴν ψυχὴ καθὼς τό καταπράννε μέ τὴ μελωδία».

(*Γεωργίου Παπαδοπούλου, Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς (1-1900 μ.Χ.), σελ. 46-47).*

Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου

«Βλέπεις καὶ μέ τὴν βυζαντινὴ μουσικὴ πῶς τὰ πράγματα ἔρχονται στὴ θέση τους; Μικρὰ παιδιά ἔχουν μάθει βυζαντινὴ μουσικὴ. Παλιότερα δύσκολα εὕρισκες ἕναν πού νά ἤξερε βυζαντινὴ

μουσική. Τώρα μικρά παιδιά ξέρουν, και οι άλλοι προβληματίζονται μετά. Και τί γλυκά «γυρίσματα»¹ έχει η βυζαντινή μουσική! Ίδιως τὰ καθαρὰ βυζαντινά ἔχουν διάφορα ὄμορφα, γλυκά γυρίσματα. Ἄλλα λεπτά σάν τό ἀηδόνη, ἄλλα σάν ἀπαλό κυματάκι, ἄλλα δίνουν μιά μεγαλοπρέπεια. Ὅλα ἀποδίδουν, τονίζουν τὰ θεῖα νοήματα. Ὅμως σπάνια νά ἀκούσης αὐτά τὰ ὄμορφα γυρίσματα. Οἱ περισσότεροι πού ψέλνουν τὰ λένε λειψά, κουτσουρεμένα, καλουπωμένα. Ἀφήνουν κενά, τρύπες! Καί τό κυριώτερο, τὰ λένε

χωρίς τόνο. Ἀπορώ: δέν ἔχουν ὀξεῖες αὐτά τὰ βιβλία τους; Σάν τήν σημερινή γραμματική εἶναι χωρίς τόνους, χωρίς ὀξεῖες; Τελείως ρηχά τὰ λένε. Ὅλα τὰ πᾶνε ἴσια, λές καί πέρασε ὁδοστρωτήρας καί τὰ ἰσωπέδωσε ὅλα! «Πανη-ζω πα-νη-ζω»², πανίζουν τόν φούρνο καί ψωμί δέν βγάζουν! Ἄλλοι πάλι τονίζουν χωρίς καρδιά καί τσιρίζουν. Ἄλλοι τὰ τονίζουν ὅλα δυνατά, τὰ λένε καί ὅλα ἴσια, ὅλα καρφωτά, καί νομίζεις χτυποῦν καρφιά μέ τό σκεπάρνι. Ναί ἀλήθεια, ἡ τελείως ἄτονα ἢ σκληρά: Δέν σέ ξεσηκώνουν ἐσωτερικά· δέν σέ ἀλλοι-

ώνουν. Ἐνῶ πόσο γλυκεῖά εἶναι ἡ καθαρὴ βυζαντινὴ μουσική! Εἰρηνεύει, μαλακώνει τήν ψυχή. Ἡ σωστή ψαλμωδία εἶναι τό ξεχείλισμα τῆς ἐσωτερικῆς πνευματικῆς καταστάσεως. Εἶναι θεῖα εὐφροσύνη! Δηλαδή εὐφραίνεται ἡ καρδιά ἀπό τόν Χριστό καί μέ

καρδιά εὐφρόσυνη μιλάει ὁ ἄνθρωπος στόν Θεό. Ὅταν συμμετέχη κανεῖς σ' αὐτό πού ψάλλει, τότε ἀλλοιώνεται, μέ τήν καλή ἔννοια, καί ὁ ἴδιος καί οἱ ἄλλοι πού τόν ἀκούνε. Πρὶν ἀπό χρόνια κάποιος παλιός ψάλτης πήγε στό Ἅγιον Ὄρος καί ἔγινε ρεζίλι. Οἱ Πατέρες

ἔψελναν παραδοσιακά. Τόν πήραν καί αὐτόν μαζί τους νά ψάλλη, ἀλλά αὐτός δέν ἔκανε τὰ «γυρίσματα», γιατί δέν τὰ ἤξερε. Οἱ Ἄγιορεῖτες τὰ εἶχαν ἀπό παράδοση. Μετά προβληματίσθηκε καί αὐτός καί μερικοὶ ἄλλοι. Μπήκε ἡ καλή ἀνησυχία, ἔψαξαν, διάβασαν, ἄκουσαν παλιούς παραδοσιακοὺς ψάλτες καί βρῆκαν τὰ «γυρίσματα» πού εἶχαν οἱ παλιοί.

Καί οἱ Τοῦρκοι τήν μουσική τήν πήραν ἀπό τό Βυζάντιο, ὅταν ἦρθαν στή Μικρά Ἀσία. Γι' αὐτό οἱ τουρκικοὶ ἀμανέδες, κατά κάποιο τρόπο, συγκινοῦν, καί λέει ὁ λαός: «Τουρκικά νά τραγουδάς, γαλλι-

κά νά μιλάς καί ἑλληνικά νά γράφης». Ὅχι ὅτι ὅλοι οἱ Τοῦρκοι ἔχουν καλή φωνή, ἀλλά, ἀκόμη καί ὅσοι δέν ἔχουν, τραγουδοῦν μέ καημό, μέ μεράκι. Μερικοί δικοί μας δέν ξέρουν ὅτι οἱ ἀμανέδες εἶναι βυζαντινοί καί λένε πώς ἐμεῖς πήραμε τήν βυζαντινή μουσική ἀπό τούς Τοῦρκους! Μά οἱ Τοῦρκοι, ὅταν ἦρθαν ἀπό τά βάθη τῆς Ἀσίας, δέν εἶχαν οὔτε μουσική οὔτε ἄλλο τίποτε καί πήραν τόν ἦχο ἀπό τήν βυζαντινή μουσική.

-Γέροντα, οἱ Καθολικοί πῶς ἀναπαύονται στό ἀρμόνιο;

-Πατί; «Ἐκλαῖκευση» σοῦ λένε! Ἐσοῦ θυμάσαι ἐκεῖνες τίς καθολικές καλόγριες στήν Γαλλία, πού ἔψαλλαν στήν Ἀνάσταση τό «Χριστός ἀνέστη καί χόρευαν σύγχρονο χορό μέ μιά εἰκόνα; Ἐκαναν Πάσχα! Τήν εἰκόνα τήν κρατοῦσε ἡ Γερόντισσά τους! Ἀλλοίωση, ἀλλοίωση, καί δές πού ἔφθασαν. Ἄκουσα μιά φορά ἕναν νέο μοναχό πού ἔψαλλε μιά Δοξολογία λίγο παράξενη «Καλά, εἶπα μέσα μου, τί εἶναι αὐτό πού λέει;». Τόν

ρωτῶ μετὰ: «Τίνος εἶναι αὐτή ἡ Δοξολογία;». «Τοῦ Πέτρου Πελοποννήσιου, μοῦ λέει, ἀλλά τήν διόρθωσα». «Τήν διόρθωσες;» τοῦ λέω. «Καλά, μοῦ λέει, δέν ἔχω κι ἐγώ τό δικαίωμα νά διορθώσω;». «Νά φτιάξης μιά δική σου Δοξολογία, ἅμα θέλης· ὄχι νά χαλάσης τήν ἄλλη». Πῆγε καί ἔκανε ἀλλαγές καί μετὰ θά ἔλεγε: «Ἁγιορεῖτικο εἶναι». Χρειάζεται πολλή προσοχή. Νά μήν ἀλλοίωση κανεῖς αὐτά τά παλιά. Ἄμα θέλη, ἄς φτιάξη κάτι δικό του καί ἄς βάλῃ καί τό ὄνομά του· ἔχει δικαίωμα. Ἀλλά νά παίρνει καί νά ἀλλοιώνῃ τά παλιά, εἶναι ἀνευλάβεια. Σάν ἕνας πού δέν ξέρει ἀγιογραφία νά πάῃ νά διορθώσῃ μιά παλιά εἰκόνα. Ἄμα θέλη, ἄς φτιάξῃ μιά εἰκόνα δική του, ὄχι νά καταστρέψῃ μιά ἄλλη εἰκόνα.

1. Ἐτσι ὀνόμαζε ὁ Γέροντας τά φωνητικά μελωδικά σχήματα ἢ ποικίλματα ἢ σημάδια τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, πού δηλώνονται κυρίως μέ τούς χαρακτηριστικούς ἢ ἐκφράσεις καί συμβάλλουν στήν καλλιπέπεια τῶν μελωδιῶν.

2. Νότες τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς.

(Γέροντος Παισίου Ἁγιορείτου, *Λόγοι Α΄ «Μέ πόνο καί ἀγάπη γιά τόν σύγχρονο ἄνθρωπο»*, ἔκδ. Ἰ. Ἡσυχαστηρίου «Εὐαγγελιστής Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», Σουρωτή Θεσσαλονίκης, σελ. 354 κ.έ.).